

Kirjallinen asiantuntijalausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle hankintamenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 108/2016 vp)

Teknologian tutkimuskeskus VTT kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä hankintamenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi. Hallituksen esityksessä ehdotetaan uutta lainsäädäntöä julkisia hankintoja koskien. Lain uudeksi tavoitteeksi on asetettu innovatiivisten hankintojen toteuttaminen.

VTT pitää hallituksen esityksen tavoitetta innovatiivisten hankintojen toteuttamisesta erittäin kannatettavana. Innovatiivisilla hankinnoilla on mahdollisuus vaikuttaa merkittävästi julkisten palveluiden laadun, tuottavuuden ja vaikuttavuuden parantamiseen ja samalla luoda kysyntää suomalaisyritysten uusille tuotteille ja palveluille vahvistaen talouden kasvua ja työllisyyskehitystä. Julkisten hankintojen arvo on 18 % bruttokansantuotteesta. Hallitusohjelman tavoite käyttää 5 % julkisista hankinnoista innovatiivisten ratkaisujen kehitykseen ja käyttöönottoon vastaa määrällisesti n. 1,5 miljardin euron kysyntää innovaatioille.

Arvioimme alla lakiesityksen sisältöä suhteessa siihen, miten ehdotetut muutokset vaikuttavat innovatiivisten hankintojen toteutusedellytyksiin. Tutkimuksen mukaan innovatiivisten hankintojen toteuttamiseen voidaan vaikuttaa lukuisilla tavoilla, jotka voidaan jäsentää hankintaprosessin mukaan seuraavasti:

1. *Hankinnan valmisteluvaiheessa* hankintayksikkö aktiivisesti kartoittaa uusien tuotteiden, teknologioiden ja ratkaisumallien tarjontaa, viestii omista tarpeistaan markkinoille ja käy vuoropuhelua markkinoiden kanssa tavoitteena löytää parhaat ratkaisut julkisen palvelun tuottavuuden, laadun, kestävyys ja/tai vaikuttavuuden parantamiseksi.
2. *Kilpailutuksessa* sovelletaan hankintamenettelyjä, vaatimusmäärittelyjä ja tarjousten vertailun perusteita, jotka mahdollistavat uusien ja merkittävästi parannettujen ratkaisujen menestymisen tarjouskilpailussa ja/tai luovat tilaa hankintatarpeeseen vastaavien uusien ratkaisujen kehittämiseksi.
3. *Sopimuskaudella* tarjotaan kannustimia palvelun edelleen kehittämiseen.

Lakiesityksessä ehdotetaan useita muutoksia ja lisäyksiä, jotka vahvistavat innovatiivisten hankintojen toteutusedellytyksiä hankintaprosessin eri vaiheissa.

Hankinnan valmisteluvaiheeseen kohdistuvat ehdotukset

- kannustavat hankintayksiköitä vuorovaikutukseen markkinatoimijoiden kanssa uusien ratkaisujen tunnistamiseksi (65 § Markkinakartoitus);
- mahdollistavat tulosperusteiset hankinnat, joilla määritellään haluttu hyöty tietyn ratkaisumallin sijaan "suorituskykyä ja toiminnallisia ominaisuuksia koskevin vaatimuksina" (71 § hankinnan kohteen kuvaus);
- tukee vaihtoehtoisten ja rinnakkaisten tarjousten jättämistä ja antaa mahdollisuuden vaatia tarjoajia esittämään vaihtoehtoja (76 § Vaihtoehtoiset ja rinnakkaiset tarjoukset).

Hankintamenettelyjä koskevat ehdotukset

- väljentävät neuvottelumenettelyjen käytön ehtoja, jolla voidaan edistää innovatiivisten ratkaisujen löytämistä neuvotteluja sisältävien hankintamenettelyjen avulla (34 § Neuvottelumenettely, 36 § Kilpailullinen neuvottelumenettely);
- tarjoavat uuden hankintamenettelyn innovaatiokumppanuus, joka mahdollistaa sopimukset sisältäen sekä (a) uuden ratkaisun kehitystyö että (b) kehitystyön tuloksena syntyvän ratkaisun hankinnan hankintayksikön käyttöön (38 § Innovaatiokumppanuus);
- joustavoittaa merkittävästi innovatiivisten hankintojen toteutusta kansallisissa hankinnoissa (Kansalliset menettelyt / 100 § hankintamenettely)

Tarjousten valintaa ja vertailua koskevat ehdotukset

- tarjoavat hinta-laatusuhteen arvioinnissa mahdollisuuden käyttää laadullisia, yhteiskunnallisia, ympäristö- tai sosiaalisia näkökohtia tai innovatiivisia ominaisuuksia (93 § Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valinta);
- vahvistaa elinkaarikustannusten huomioon ottamista hankinnoissa ja tukee siten kestävien ja innovatiivisten ratkaisujen käyttöönottoa julkisissa hankinnoissa (95 § Elinkaarikustannukset)

VTT arvioi ehdotetut muutokset kokonaisuudessaan myönteisiksi suhteessa innovatiivisten hankintojen toteutusedellytysten vahvistamisen tavoitteeseen. Innovaatioiden edistämisen asema julkisten hankintojen tavoitteena, aiempaa selkeämmät määrittelyt innovatiivisten hankintojen toteutuksen mahdollistavista menettelyistä ja kriteereistä sekä joustavuuden lisääminen hankinnoissa ovat tärkeä askel innovatiivisten hankintojen käytäntöjen vahvistamiseksi valtion, maakuntien ja kuntien organisaatioissa. Yksittäisiä muutoksia tärkeämmäksi arvioidaan ehdotettujen muutosten yhteisvaikutus.

Matti Karhunen
Senior Vice President, Legal

Ville Valovirta
Senior Scientist